

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	J.B. DREESEN	J.P. FALISE	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 18 Nr. 10 - oktober 1989

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

OCTOBER I - ACTIVITEIT

Wij brengen onze leden en belangstellenden in herinnering dat de October 1 - activiteit van onze vereniging daargaat op

donderdag 12 oktober 1989 om 15 uur

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende.

Het onderwerp : OOSTENDE IN HET ARCHIEF VAN SIMANCAS

De spreker : de heer J.B. DREESEN

Deze voordracht werd uitvoerig aangekondigd en toegelicht in ons vorig nummer, waarnaar we graag verwijzen.

J.P. FALISE

OCTOBER II - ACTIVITEIT. DE VIERING 35-JARIG BESTAAN VAN DE PLATE

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en alle Oostendenaars uit te nodigen tot de viering van het 35-jarig bestaan van de Kring.

Deze viering gaat door op ZATERDAG 28 OCTOBER 1989 in de Lusterzaal van het Feest- en Cultuurpaleis, Wapenplein, Oostende.

PROGRAMMA

10 uur

Ontvangst van de genodigden en belangstellenden in de Lusterzaal van het Feest- en Cultuurpaleis.

10u15

ACADEMISCHE ZITTING

- Welkomwoord door de heer A. VAN ISEGHEM, voorzitter.
- Muzikaal intermezzo door de gekende concertpianiste mevrouw Andreia van SCHAICK.

Mevrouw Andreia van SCHAICK is een Zeeuwse geboren te Middelburg.

Na in haar kinderjaren viool- en pianolessen te hebben gehad, studeerde zij aan het conservatorium te Maastricht, daarna aan

het Amsterdams Conservatorium, piano bij Jan Wijn. Deze studie werd bekroond door de hoogste onderscheiding : de Prix d'Excellence. Tijdens haar vakstudie volgde zij tevens meesterkursussen in het buitenland, o.a. bij Guido Agosti, Nikita Magalov, Annerose Schmidt, Adam Harasiewicz en Jeanne-Marie Darré. Nog op het conservatorium werd zij reeds ontdekt door de dirigent Jean Fournet, onder wiens leiding zij in Rotterdam debuteerde met het "Pianoconcerto nr. 1 in Es-groot" van Franz Liszt. Sindsdien treedt zij met verscheidene grote dirigenten op in o.a. Nederland, Frankrijk, Engeland, Duitsland, Groothertogdom Luxemburg, Italië en België. Ook geeft zij door heel Europa pianorecitals. Zij trad op voor radio en televisie in o.a. Nederland, Italië, Frankrijk en België.

Andreia van SCHAICK heeft een zeer uitgebreid repertoire, dat behalve een 16-tal pianoconcerti ook vele werken voor solopiano bevat, van D. Scarlatti tot de modernen, o.a. Kees van Baaren, Henk Badings, K. Serocki, I. Stravinski, D. Sjostakovitsj. Ook propageert zij in recitals Vlaamse componisten van eind 19de en 20ste eeuw, zoals P. Benoit, August De Boeck, Lodewijk Mortelmans, Clement d'Hooghe, Willem Kerstens en vele anderen. Zij is laureate van de internationale pianistenwedstrijd "Alexandro Casagrande" (Terni, Italië), "Alexander Scriabin" (N.O.S., Nederland), "Jacques Vonk" (Amsterdam). Ter gelegenheid van een optreden in het Concertgebouw te Amsterdam werd haar de Zilveren Vriendenkrans uitgereikt. Andreia van SCHAICK vestigde zich in België.

- DE OOSTENDSE VRIJHAVEN (1781-1783). Lezing

door Professor Dr. J.G. EVERAERT. Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit van Gent. Diensthoofd van het Seminarie voor Koloniale en Overzeese Geschiedenis.

Professor EVERAERT is een autoriteit op het gebied van onze Maritieme geschiedenis. Buiten zijn leeropdracht en zijn talrijke wetenschappelijke activiteiten geeft hij in binnen- en buitenland lezingen en gastcolleges en publiceert met de regelmaat van een klok onder boek- en artikelvorm. Onze Plate-leden kennen hem als een uitstekend en geanimeerd spreker.

Over het onderwerp dat hij behandeld volgt een kleine samenvatting.

De oude vissershaven van Oostende was verdwenen in het desastreus Spaans beleg (1601-1604). Maar uit strategische én commerciële overwegingen schiepen de Aartshertogen een nieuwe, kunstmatige binnen- en getij-haven, aangesloten op een kanalennet. Als enige Vlaamse zeehaven, overgebleven na de feitelijke Scheldesluiting (1585) en het verlies van Duinkerke (1658), leken de toekomstplannen van Oostende zo te zien rooskleurig.

Toch zou de doorbraak als haven met internationale allures nog meer dan een eeuw vergen. Allerhande handicaps remden immers de uitgroei : de havengeul bleef financieel en technisch een zware dobber en het particularisme van de rivaal Brugge remde vernieuwingen af. Bovenal golfde Oostende op en neer in het zog van de politieke en economische conjunctuur in Europa : zowel de geëscorteerde konvooivaart - vooral op Iberië gericht - als winstgevende kaapvaart kwijnden weg met het Oostenrijkse bewind (1713), dat zelfs de bloeiende Oostendse Compagnie (1724-1732) als zoenoffer opdoekte.

Pas de tweede helft der 18de eeuw bracht een gunstige kentering.

Aanzienlijke infrastructuurwerken, gerealiseerd tussen 1758-80, valoriseerden Oostende als overslaghaven. Aangemoedigd door een doeanepolitiek, werd ze stilaan de draaischijf voor onze transithandel. Nog méér zou de haven profiteren van het neutraliteitsstatuut, door de Oostenrijkse Nederlanden aangenomen vanaf 1778 en met als hoogtepunt de uitroeping tot vrijhaven (1781-83).

Als enige vrije-haven, ideaal gelegen midden de oorlogsvoerende grootmogendheden, kende Oostende een "boom" zonder weerga. Stad en haven konden de ingeweken vreemdelingen, de handelstrafiek en de scheepvaart onvoldoende verwerken. De ingezetenen kooplieden en reders diversifieerden hun activiteiten : van commissiehandel, over oorlogscontrabande, tot neutrale koopvaardij; zeeverzekeringen en bankwezen bloeiden; de visserij en zelfs de walvisvaart hernamen. De haven verruimde haar actieradius zoals nooit voorheen : eigen en vreemde schepen, beschermd en/of gecamoufleerd dank zij de Oostendse vlag, voeren op de Antillen en de Verenigde Staten, op Indië en China, ja dreven zelfs slavenhandel op Afrika.

Maar deze kunstmatige en dus kwetsbare bloei knapte in 1783 plots af. Een paradox voltrok zich : oorlogs-welvaart sloeg om in vredes-crisis. Nog pijnlijker echter was de diagnose : stad noch regering hadden tijdens de gouden jaren enige vooruitziende politiek gevoerd. Zal de passagiershaven Oostende deze dure historische les - trouwens niet de enige - thans indachtig zijn ?

- Muzikaal intermezzo door Mevrouw Andreia van SCHAICK.
- Huldiging van een verdienstelijk lid.
- Muzikaal intermezzo door mevrouw Andreia van SCHAICK.
- Verplaatsing naar het Heemmuseum De Plate.
- Opening van de tentoonstelling :

OOSTENDE VRIJHAVEN. Op- en teloorgang (1769-1794)

door de heer Julien GOEKINT, Burgemeester van de Stad Oostende.

- Receptie aangeboden door het Stadsbestuur van Oostende.

13u15

BANKET in de grote zaal van het Koninginnehof, Maria-Hendrikapark, Oostende, gevolgd door een THÉ-DANSANT met medewerking van de gekende lokale groep THE LOVESTARS.

Prijs van het Banket 1.100 Fr per persoon

Inschrijvingen gebeuren door overschrijving op het rekeningnummer

000-0788241-19
De Plate
Oostende

met vermelding : "Deelname banket x personen op 28 oktober 1989".
en dit tot zaterdag 21 oktober 1989.

Op de menu :

Aperitief

Schotel met gerookte zalm, forel, heilbot en paling

Ossestaartsoep

Eendeborst met druiven- en portosaus
cressonette en kroketten

Tulp met roomijs, fruit en saus

Koffie met koekje

Een halve fles wijn

In de prijs is begrepen aperitief, menu en optreden van de LOVESTARS.
Wij eindigen deze feestelijke dag om 18 uur.

De toegang tot de Academische zitting en de opening van de tentoon-
stelling is vrij en toegankelijk voor iedereen en kosteloos, het
banket is, uiteraard, betalend.

Wij rekenen op Uw zeer talrijke opkomst opdat Uw Kring er een
echt feestelijke dag van kan maken.

Men zegge het voort.

J. B. DREESEN

ANTONY EN WESTENDE

Een tijd geleden werd aangekondigd dat in Westende een museum
over de geschiedenis van het Belgisch kusttoerisme zou openen.
Die opening werd met een jaar uitgesteld, wat evenwel niet wil
zeggen dat de dienst museum van de gemeente Middelkerke werkloos
toeziet.

Deze zomer organiseerde de dienst immers een fototentoonstelling
met werk van de befaamde Oostendse fotograaf Maurice ANTONY (1883-
1963). Deze fotograaf is vooral bekend voor zijn opnamen over
Oostende, de visserij en van het Ieperse van vóór, tijdens en
na de Eerste Wereldoorlog, hij maakte ook reportages te Westende.

Een selectie van de mooiste foto's daarvan werden deze zomer tentoon-
gesteld in het toerismekantoor te Westende.

Bij die tentoonstelling werd een kleine brochure uitgegeven, samen-
gesteld door Marc CONSTANDT, waarin de allerbeste foto's werden
afgedrukt. Nog te verkrijgen à 130 ₣ bij overschrijving op rek.

000-0025418-04

Gemeentebestuur

Middelkerke

met vermelding "Museum".

Na overschrijving wordt dit boekje u dan toegestuurd.

KINDERMOORD IN 1686 (2)

door Daniël VERSTRAETE

De volgende dag kwam het stadsbestuur terug samen (burgemeester CAREW, schepenen FAYOLLE, DOMICENT, RUEBENS, DUENAS, DE WITTE en HAMILTON, griffier DE MEULEBEQUE, pensionaris TIMMERMAN en baljuw BORM). Er werd aan de geneesheren gevraagd of Thérèse in staat was om die dag gepijnigd te worden. Zij antwoordden dat dit niet mogelijk was. De schepenen verwittigden dan twee beëdigde vroedvrouwen die Thérèse moesten onderzoeken om te zien of zij ooit een verlossing gekend had. Anne QUISSSEN en Janneken BIENAMEY zegden dat zij dat niet konden doen maar docter CLOU bracht hen op de hoogte van hun taak. Zij onderzochten Thérèse en brachten rapport uit bij de dokter. Zij bevonden "een kleine spanning op de buik van de navel opwaarts en van de navel nederwaarts tot aan het slot was de buik zacht en papachtig". Dokter CLOU besloot daar uit dat Thérèse kinderen had gebaard.

Op 21 oktober 1686 zegde dokter CLOU dat Thérèse de torture kon doorstaan. De officier crimineel werd dan ook voor de volgende dag ontboden en Thérèse kreeg terug de volle lading. Die keer duurde het echter slechts twee uur. Thérèse riep en tierde maar zij bleef bij haar vorige verklaringen. Men wilde haar vooral doen zeggen op welk uur zij naar de zee gegaan was. Zij antwoordde dat zij dat al gezegd had. Men vroeg haar het nog eens te zeggen maar Thérèse zweeg. "'t Is heet genoeg !" riep ze "waarom doet ge vier onder mijn voeten ?". De scherpreechter veegde het zweet van haar aangezicht en zij kreeg een beetje bier. "Ik bedank u" zegde Thérèse. "Kunt ge mij meerder pijn aandoen doet het. Aai mij, aai mij, ik word kwalijk !". De griffier noteerde dat zij daarna "zeer heeft geextravageert en gemaakt de uitzinnige, brullende gelijk een kwade koe ofte stier, huilende en brullende". De docters verklaarden dat zij flauw werd en men staakte de torture. Men legde haar op een bed en zij lag daar een half uur zonder spreken "makende groote grimassen".

P. BOUVAERT, pensionaris-crimineel van het Vrije, was naar Oostende gekomen om raad te geven in die zaak. Hij stelde voor het scherp examen op Thérèse voort te zetten, haar eten en drinken te onderzoeken en niemand bij haar te laten komen. Daarom besloot het stadsbestuur de pijniging voort te zetten. De geneesheren zegden dat Thérèse bekwaam zou zijn voor de torture nadat ze wat voedsel had ingenomen. Op 23 oktober, om zeven uur 's avonds her begon de miserie. FAYOLLE en DE WITTE zouden ondervragen, griffier DE MEULEBEQUE en pensionaris TIMMERMAN waren, als naar gewoonte, aanwezig. Thérèse begon terug te lamenteren en te roepen. "Aai mijn benen, aai mijn herte !" riep ze na het eerste halfuur. "Liefste Jesus !, och God, goede Jesus ! Mijnheer de docter, mijn herte is flauw ! Och, gekruiste Jesus ! Doet mij dood, ik zal 't geerne vergeven. Ik zal met courage sterven. Heilige moeder Gods Maria, gekruiste God, wees genadig ! Gij hebt zo veel om onzentwille geleden !". Zij kreeg wat klein bier. "Wilde mij kappen en kerven, doet het ! Het leven is nochtans zo zoet ! Goedertierende God, gij hebt zoveel doornen op uw hoofd gehad voor ons !" Zij vroeg wat kaneel en wat water. "Ik wil geerne lijden voor mijn onnozelheid, och Christus Jesus, doe toch mirakel !". Na het tweede halfuur lamenteerde zij verder. "Och kruist mij toch ! Ach mijn benen ! Ik zal nooit meer zijn gelijk ik geweest ben !". Zij kreeg terug wat water met kaneel en wat klein bier.

Zij bleef altijd maar zuchten en kermen. Zij gaf een grote schreeuw en hield de mond omlaag, "zeer respirerende zonder spreken gelijk iemand die rochel in de keel heeft". Zij werd met wijwater bespoten, werd bewusteloos en de dokter gaf de raad op te houden. Zij werd losgemaakt en op een bed gelegd. Zij sloot handen en mond en deed veel geweld. Zij tierde soms en zuchtte en daarna huilde ze als een razend beest. Er werd terug wijwater op haar gezicht gespreid. Zij bleef tieren en huilen en het derde half uur was ondertussen voorbij. Nu kreeg ze een cordiaal met wijwater in. Tieren en huilen bleef duren, ook haar handen bleven gesloten, teken van waanzin. Ze kreeg terug cordiaal en een weinig oleum succini et juniperi (olie met gele amber en jeneverbes). Zo wilde men haar versterken. Zij kwam tot haar zelf toen de zandloper bijna uit was (derde halfuur). Zij had een soort vallende ziekte en zij deed soms geweld met gans haar lichaam. Daarna lag ze stil zonder roeren. CLOU vroeg haar of zij vroeger nog excessen had. Thérèse antwoordde eerst neen en daarna ja, als zij haar maandstonden had. Zij viel terug in coma, sluitende handen en mond. Toen ze terug bijkwam vroeg ze een glas bier. De vierde zandloper was ondertussen uitgelopen. Het had dus terug slechts twee uur geduurd. Maar de Oostendse magistraten gingen nog niet naar huis ! "Hora nona vesperini" besloten ze Thérèse LEFRANC 's anderendaags nog eens te pijnigen. De geneesheren hadden daar echter een andere mening over. De 24ste oktober gaven zij volgende ondertekende verklaring : "Thérèse LEFRANC, geboren te Oudenaarde, oud 31 jaar, is na zeven kwartiers torture gevallen in convulsien eleptique met kwetsing van het verstand, huiling en bassing, met gesloten handen en grote wringing van het lichaam, soms een half uur lang, veroorzaakt door de grote pijn en door de grote passies van de ziel en commatie van animale geesten. Zulks zou haar nog kunnen gebeuren door die alteresse en pijn".

De magistraten stuurden toen de griffier naar Brugge voor consultatie. Die kwam op 25 oktober terug met bericht van het Brugse Vrije dat de torture na twaalf dagen moest voortgezet worden. Al het lijnwaad en de klederen moesten van Thérèse verwijderd worden. Het haar moest afgeschoren worden op alle delen van het lichaam. Haar eten moest regelmatig onderzocht worden en zij mocht met niemand spreken.

Op 26 oktober verklaarde baljuw Boudewijn BORM dat hij niet langer kon zorgen voor de hechtenis van Thérèse LEFRANC. Zij werd van een grote misdaad beschuldigd en zij moest in betere verzekerde bewaring gezet worden. Hier te Oostende kon zij gemakkelijk uit haar gevangenschap bevrijd worden. Daarbij was er ook gevaar voor overlijden veroorzaakt door de kwalen van de gevangene. Notaris T. BALTIJN stelde die verklaring op. De wethouders deden twee notarissen onderzoeken welke plaatsen in de cipierage bekwaam waren om de gevangene af te zonderen. Zij verstuurden de verklaring van de baljuw naar de Raad van Vlaanderen samen met een bericht vanwege docter CLOU waarin stond dat Thérèse LEFRANC niet behoorlijk in de cipierage kon verzorgd worden. Enkele dagen later mocht de cipier Thérèse in de burgerlijke kamer steken, Alexius CAMBRON in de kapel en Jacques LE PLA in een kamertje boven de "clippe" (de beiaard).

Ondertussen kwamen de advocaten van de gevangenen ook in actie. Reeds op 17 oktober was er een brief op het stadhuis gebracht. Die kwam van de Geheime Raad en bevatte een verzoekschrift van Alexius voor vrijstelling van zijn vrouw en vooral van hemzelf.

Nu kwamen brieven toe van advocaat ELSTRAETE waarin stond dat herhaald pijnigen verboden was en vrijstelling gevraagd werd. Ook advocaat Jan ROELOF vroeg vrijstelling voor Alexius. Na aanvraag bij de Raad van Vlaanderen mocht die advocaat zelfs bij Thérèse komen. De advocaten zouden er ook voor zorgen dat er een kopij van de trouwbrief van Filippine zou voorgelegd worden door notaris VAN HEEDE. Pensionaris TIMMERMAN werd naar die stad gestuurd om de zaak te onderzoeken. Hij kreeg de bevestiging van het huwelijk door burgemeester en schepenen van Filipinne en door de pastoor van Bouchoute. Aanvankelijk hadden die mensen nochtans laten weten dat er geen huwelijk had plaats gehad. Wellicht waren zij bewerkt geworden door de advocaten.

Op 15 november zegden de geneesheren dat Thérèse in levensgevaar was en dat er dus noodzaak was voor biecht. De priesters van Oostende wilden dat doen. Het was tenslotte pater Polycarpus, een capucijn, die aangesteld werd.

De volgende dag moesten de vroedvrouwen Anna CURSEM en Janneken NAERSENS Thérèse ontkleden en haar andere kleren, die gewijd waren, doen aantrekken. Zij moesten haar ook scheren maar dat wilden zij niet doen. De vroedvrouwen vonden niets verdachts op haar lichaam. In haar kleren staken een vingerhoed, een papertje met wat medailles, een Drie-koningen-briefje en nog een heiligdom dat zij gekregen had van pater Polycarpus. Alles werd overgemaakt aan de wet.

Op 23 oktober had Thérèse nog altijd convulsien en de geneesheren zegden dat zij niet bekwaam was voor torture. Twee dagen later kwam er bericht uit Brugge dat zij naar die stad moest overgebracht worden. De dokters WILLAYS en VAN MULLEM zouden haar daar verzorgen. Op 29 november om zes uur in de morgen, ging Albert DE MAIRE, luitenant-baljuw, Thérèse wekken en deed haar klaarmaken om getransporteerd te worden. Thérèse zegde hem dat zij nog maar pas gedroomd had dat schepenen RUEBENS en DUENAS met een wagen voor het stadhuis stonden om haar, onder geleide van de luitenant-baljuw en een paar officieren naar Brugge te voeren. Zij besloot daaruit dat haar dromen verwezenlijkt werden.

Thérèse was nog maar een paar uren weg of Philip VAN HOECKE, zoon van Eduwaert, geboren van Oostende, 32 jaar oud en cipier van de stad, kwam melden dat Alexius CAMBRON zijn kleine vinger tot aan het tweede lid had afgesneden. Hij had dat gedaan met een mes dat toebehoorde aan Adriaan ARMIAANS die toen ook in de cipierage gedetineerd werd. Alexius zegde aan de cipier dat hij dat gedaan had uit droefheid omdat Thérèse naar Brugge overgebracht werd. Had het een beter mes geweest hij zou gans zijn hand afgesneden hebben. De luitenant-baljuw kreeg bevel Alexius naar boven te brengen, de schepenen zouden hem onderhoren. Maar Alexius had zijn deur gebarricadeerd met tafel, banken en stoelen. Hij wilde slechts opendoen als de heren van de wet beloofden hem met dezelfde eer te behandelen als zij de knecht hadden behandeld. De heren moesten hem zeggen waarom hij opgesloten was en wie hem beschuldigde. De heren mochten doen wat zij wilden, hij zou liever in zijn cel kreveren. De schepenen deden Jan LE BLEU, stadstimmerman, komen en die moest de deur openbreken. Alexius riep dat hij de eerste die de deur openbrak de laatste klop op zijn hoofd zou geven. Met de hulp van drie soldaten werd de deur toch opengemaakt terwijl Alexius gedurig met zand en asse smeet. Men leidde hem naar de schepenkamer waar hij nog eens zegde dat hij zijn vinger had afgesneden uit droefheid omdat hij zijn vrouw zo zag lijden. Hij had haar gezien op het binnenplein van de

conciergerie toen zij naar Brugge vervoerd werd. Er was niemand die hem het vertrek gemeld had maar hij had beweging gezien en gehoord en zijn hart zegde hem dat er iets met zijn vrouw gebeurde. Hij riep : "adieu cher coeur ! Adieu chère femme !". Men vroeg hem waarom hij die vrouw zo graag zag alhoewel hij er niet mee getrouwd was en zij hem nooit op de hoogte bracht van bevallingen. Hij beweerde dat hij wel getrouwd was en dat hij wel duizend keren wilde sterven moest zij zijn vrouw niet zijn. Zelfs de paus kon hem daarvan niet ontlasten. Hij verklaarde verder dat hij zich in zijn kamer gebarricadeerd had omdat hij vreesde dat men hem in de kapel of in een blokhuis zou steken. In die ongezone plaatsen kon hij niet leven want hij had iedere dag koorts. Men vroeg hem of het waar was dat hij twee passers in zijn bezit had. Ja, dat had hij maar hij had ze door het venster gesmeten uit vrees dat hij zichzelf leed zou doen. De schepenen zegden hem dat hij geboeid in het blokhuis zou gestoken worden als hij nog dwaasheden deed. Zij deden Pieter TOURCELLE, knecht bij meester-chirurgien Louis TOURCELLE, komen om de kwetsuur, die erg bloedde, te verbinden. CAMBRON moest dit laten gebeuren alhoewel hij aan de luitenant-baljuw gezegd had dat hij zijn vinger slechts zou laten verzorgen als het vuur in zijn schouder zou komen.

Op 2 januari 1687 kwam een brief toe uit Brugge, waarin pensionaris-crimineel BOUVAERT liet weten dat Thérèse haar biechtvader vroeg en dat de docters WILLAYS en VAN MULLEM haar met medecijnen genezen hadden van haar ziekte en "motus epilepticus". Frans GUIELMIN, meester-chirurgien had geholpen bij de medicatie door bloedlatingen en andere zaken toe te passen. De ziekte was van natuurlijke oorsprong, er waren geen fictieve of diabolische oorzaken mee gemoeid. Wanneer Thérèse enkele dagen goed voedsel zou krijgen, zou zij in staat zijn om opnieuw de pijniging te ondergaan.

Enkele dagen later vertrokken burgemeester CAREW, schepenen HAMILTON, de griffier en de luitenant-baljuw naar Brugge om de pijniging voort te zetten. De baljuw had zich laten vervangen wegens een wettelijk beletsel. De schepenen van het Vrije hadden hun toestemming gegeven en op 16 januari herbegon het luguber werk, om tien uur dertig 's avonds. De zandloper te Brugge moest om het kwartier gedraaid worden. Thérèse vroeg reeds na het eerste kwartier een beetje water. Zij zegde dat zij haar tanden niet kon open krijgen omdat de halsband te vast was. Die werd een beetje losser gemaakt zodat zij kon drinken. Thérèse begon dan opnieuw de hulp in te roepen van Jesus, Maria en alle heiligen. "Aai, aai mij, genadige koning heer Jesus !" riep ze en ze vroeg terug wat klein bier. Na het vierde kwartier : "Mijnheren de docteurs, mijn herte is zo kwalijk, mijn herte is zo benauwd ! Ik zal kwalijk worden !". Zij begon te tieren en te burrelen, zij schuimbekte, werd stil en herbegon te roepen. Er werd haar wat wijn ingegoten. Zij bleef burrelen, met geweld tieren en knarsetanden. "Aai mij. Het vier is te heet ! Jesus, Maria, aai mij ! Mijnheer Wallays, mijnheer Van Mullem, ik kan niet meer ! Ik kan niet meer spreken !". Na het elfde kwartier vroeg zij een druppelken wijn. "Scherprechter" riep ze, "voel eens onder mijn kinne hoe dat het daar bloedt". De scherprechter zegde dat het niets was. "Mijnheer de burgemeester, zie eens onder mijn kinne hoe ik daar gesteld ben". De burgemeester antwoordde dat de scherprechter gezegd had dat het de halsband was, dat het niet bloedde. "Laat mij los" riep Thérèse en de griffier zegde dat hij het kon losmaken als zij de waarheid

zegde. "Ik heb de waarheid gezegd !" riep Thérèse en zij begon terug te zuchten en te roepen. Zij deed zoveel geweld dat men haar met drie man moest vasthouden. Na het twaalfde kwartier kreeg zij wat klein bier. "Ach, mijnheer de griffier, doet het wat losmaken onder mijn kinne !". Na het dertiende kwartier zegden de dokters dat Thérèse moest zeggen wat zij wilde hebben, men zou het haar geven. Thérèse antwoordde niet meer. Soms lag zij stil om daarna terug te roepen en te tieren. Na het zeventiende kwartier : "mijnheren de docteurs, ik en kan niet meer, laat mij biechten. Aai mijn benen !". Na het achttiende kwartier zegden de geneesheren dat zij flauw was en wat los moest gemaakt worden. Zij bleef zuchten en burrelen. Zij werd op een bed gelegd vóór het vuur en zij viel drie maal in "convulsen épileptiques". Het was vijf uur in de morgen van de 17e januari toen Cornelis WILLAYS en Joannes VAN MULLEM, docters in de medecijnen, onder eed verklaarden dat Thérèse niet langer kon gepijnigd worden omdat er doodsgevaar was, omdat zij over gans haar lichaam beefde en omdat zij stuiptrekkingen had.

De wethouders van Oostende keerden nog dezelfde dag terug naar hun stad. Zij bespraken daar met hun collega's het advies van de Brugse geneesheren en zij besloten Alexius CAMBRON en Jacques LE PLA nog eens te verhoren. Dat gebeurde op 18 januari maar het bracht geen nieuws aan de dijk. Alexius bleef zeggen dat hij te Filippine getrouwd was. Hij beweerde dat zijn huwelijk geldig was volgens het concilie van Trente. Hij had zelfs geen bewijs van de pastoor nodig, zegde hij. Wie onregelmatig werk deed kon, volgens dat concilie, overal trouwen, beweerde hij. Verder verklaarde hij dat hij niet altijd bij Thérèse kon zijn door zijn werk en dat hij dus niet altijd op de hoogte was van haar zwangerschap. Men vroeg hem ook waarom hij zich verzet had tegen het gerecht. Hij antwoordde dat hij dit gedaan had omdat hij schrik had voor opsluiting in de kapel van het stadhuis of in een blokhuis. Die plaatsen waren op het gelijkvloers en het was er zeer vochtig. Ook Jacques LE PLA werd nog eens aan de tand gevoeld. Hij bleef beweren dat hij een oude vrouw met Thérèse aan de klokkeput gezien had.

De volgende dagen werden ook de vrouwen die met Thérèse gesproken hadden nog eens ondervraagd maar zij herhaalden slechts wat zij vroeger verklaarden. Zij hadden in elk geval die oude vrouw niet gezien. Jacques LE PLA werd zelfs nog eens geconfronteerd met de weduwe CANIVEL die de oude vrouw dus ook niet gezien had. Jacques bleef beweren dat hij ze wel gezien had. Hij zegde toen ook dat Alexius CAMBRON te Alveringem in de achterkerk bezig was een klok te gieten toen hij de boodschap kreeg. Hij had een tang in zijn handen en hij smeed die op de grond zeggende : "mijn vrouw is ook dood !". Hij was hevig aangedaan.

Eigenaardig is het feit dat men Jacques niet ondervroeg over dat kraken van een muskaatnoot en dat men er ook de pastoor van Alveringem geen uitleg deed over geven.

Op 22 januari liet pensionaris BOUVAERT weten dat de dokters hem gezegd hadden dat Thérèse zere benen had, dat ze drie tot vier keren per dag bewusteloos was en dat zij wegens het koud weer nog niet naar Oostende mocht vertransporteerd worden. Ondertussen had heer Hugo VAN HERISSEN van uit Leiden laten weten dat hij niets wist over een huwelijk te Filipinne. De plaats lag echter buiten het bisdom. Heer Hugo schreef uit naam van het vacant bisdom van Castoriën. Oostende had hem inlichtingen

gevraagd. Ook bij de bisschop van Gent had men inlichtingen gevraagd en van daaruit kreeg men als antwoord dat J.B. QUERRYCE, missionaris in Holland, de trouwbrief die in Oostende aangekomen was vals verklaarde. Het kon dus wel een document geweest zijn dat door de advocaten in Filippine of in Boekhoute was gekocht. Zij hadden trouwens twee Spaanse militairen valse verklaringen doen afleggen. Die hadden op die elfde september op wacht gestaan aan de Westpoort van Oostende en zij hadden gezegd dat zij twee vrouwen hadden zien naar buiten gaan. Naderhand hadden ze aan hun kampoverste gezegd dat zij van niets wisten, dat zij dit maar beweerd hadden omdat men hen dat had aangeraden.

Sedert 13 februari was Thérèse terug te Oostende. Men liet haar daar met rust tot einde april 1687. Op 23 april had men nog eens het advies gevraagd van de schepenen van het Brugse Vrije. Dat waren dan F. BLANCKAERT, F. VAN DE SOMPELE, J. BERCHEM en P. BOUVAERT. Men kon Thérèse niet ter dood veroordelen want zij had niet bekend. In die tijd moest de verdachte bekentenissen afleggen vooraleer men kon veroordelen. Thérèse had de moord op haar kind steeds ontkend, ook na vier keren gepijnigd te zijn had zij blijven ontkennen. Men kon haar niet voor moord veroordelen. Wel kon men haar een zware straf geven voor haar lichtzinnig gedrag en voor samenleven zonder gehuwd te zijn.

De volgende dag kwam het stadsbestuur van Oostende samen : burgemeester Antonius CAREW, schepenen Estavan DE DUENAS, LANSWEERT, BORM, DE VIS, VAN SLYPE en DE BROU, pensionaris L. TIMMERMAN en griffier DE MEULEBEQUE. Na bespreking van het Brugse advies velden zij volgend vonnis : "Thérèse LEFRANC moet ter plaatse ordinaire gebracht worden op een schavot en aldaar gefustigeerd worden ter discretie van schepenen, haar verbannende uit de landen van gehoorzaamheid van Zijne Majesteit van errewaarts over haar leven lang met interdictie van daar binnen niet meer te komen op peine van voorder arbitraire correctie, condemneerende haar voorts in de kosten en misen van justitie. Alexius CAMBRON moet compareren in gebannen vierschaar en moet op beide knieën God en de justitie vergiffenis vragen over zijn misdaad, hem bannende uit de landen van gehoorzaamheid van Zijne Majesteit van errewaarts over de tijd van tien jaar met verbod van terug te komen op peine van fustigatie of andere arbitraire correctie, hem veroordelende in de kosten en misen van justitie".

Wegens indispositie van de baljuw werd de uitvoering van die vonnissen uitgesteld tot maandag 27 april. De scherpreechter van Brugge zou tegen die datum uitgenodigd worden. Die maandag kwamen dezelfde mensen samen om de vierschaar te bannen. Dat kon echter niet gebeuren omdat de baljuw ziek was. Men zou hem vragen tegen volgende dag toch aanwezig te zijn. Het schavot zou dan opgericht worden.

Op 28 april 1687 werd de vierschaar gebannen. De baljuw kon niet komen maar hij had volmacht gegeven aan Albert DE MAIRE, luitenant-baljuw. Hij was het dan ook die officieel de vierschaar bande, dat wil zeggen burgemeester en schepenen als rechters deed optreden en hen ook uitvoerende macht gaf.

Alexius CAMBRON verscheen voor zijn rechters en hij voldeed aan de inhoud van de sententie. Het vonnis tegen Thérèse LEFRANC werd door de officier-crimineel (dus de scherpreechter) uitgevoerd. Jacques LE PLA was niet veroordeeld geworden en werd in vrijheid gesteld.

Wat er verder met Alexius en Thérèse gebeurde is mij niet bekend. Het zullen wel twee sukkelaars geweest zijn voor de rest van hun leven. De Oostendse schepenen hebben de moord op een kind niet kunnen bewijzen en wij kunnen dat, drie honderd jaar later, ook niet. Wij kunnen echter wel veronderstellen dat die moord gebeurd is want dat verhaaltje over de vrouw die het kind opnam in haar voorschoot en samen met het kind in de zee versmoorde kunnen wij niet aannemen.

Bron

Brugge, Rijksarchief, fonds Brugse Vrije nr. 17164, blz. 90 tot 140.

WAS OOSTENDE ZO REVOLUTIONAIR IN 1789 ?

Inderdaad, zoals Jan DREESEN het opmerkte (De Plate 88/94) en Ivan VAN HYFTE bevestigde (De Plate 89/172), is er bitter weinig te vinden over het "Oostenrijks-patriottisch" gebeuren te Oostende.

Jacobus BOWENS zet er een punt achter op 12 februari 1787 en het volgende relaas over de Oostendse geschiedenis vangt aan in 1795 (handgeschreven dagboek in het Fonds OSTENDIANA van onze stadsbibliotheek). Twee auteurs die iets meer over Oostende hebben neergepend (R. LANOYE : L'Épopée Ostendaise / Karel JONCKHERE : Oostende verteld) weten er toch al meer over te vertellen.

De bron die Ivan VAN HYFTE aan het licht bracht (André VAN ISEGHEM, bourgmestre et maire d'Ostende) doet er nog een belangrijke schep bij, maar laat VAN HYFTE evenwel niet toe om meer te vertellen over "spanningen in de stad" tijdens deze bezettingsperiode vol afwisseling.

Dat er te Oostende geen politieke spanningen zouden geweest zijn is niet helemaal waar. Enkele maanden geleden bezorgde W. DEBROCK mij de fotocopies van vier gedrukte liederen die door een Oostende-naar gemaakt werden en waarin de spot gedreven wordt met de "Pruymen", spotnaam voor de voorvechters voor een onafhankelijke staat en waar heel wat lokale details uit de doeken worden gedaan.

Het is niet gemakkelijk om uit te vissen op wie en op wat er gezinspeeld werd, onder meer omdat er in één van die liederen een verwarrend jaartal (1799) wordt aangegeven waarin de feiten zouden gebeurd zijn die bezongen worden. Het onderzoek omtrent deze periode verloopt traag omdat, bij gebrek aan voldoende gegevens over Oostende, gelijklopende bronnen moeten geraadpleegd en zoveel mogelijk naar onze "Petite Histoire" geëxcerpeerd worden.

Over deze "Petite Histoire" wil ik het later in een meer uitgebreide en verantwoorde bijdrage hebben.

Jef KLAUSING

DE OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XL

BELANGRIJKSTE SOLISTEN EN GASTDIRIGENTEN IN HET KURSAAL 1850-1914

door Ann CASIER

Het is onmogelijk alle solisten te bespreken : de kwantiteit van het aantal solisten dat in het Kursaal kwam optreden was immens. Verheugend is dat de kwaliteit in vele gevallen hoogstaand was, tenminste als men de perskritieken en de referenties van de zangers en zangeressen mag geloven. Eerste prijzen en bindingen met theaters en operahuizen waren legio. Slechts zelden verschenen er echt afbrekende besprekingen. Ondanks hun diploma's en referenties waren het natuurlijk niet steeds namen die in de annalen van de muziekgeschiedenis bewaard gebleven zijn. Een saaie opsomming is dan ook nutteloos.

Hier worden dus enkel de voornaamste genoemd. Hierna volgt een lijst van hen, die vóór 1914 naar het Kursaal kwamen, met na hun naam de jaartallen waarin ze daar optraden. Deze alfabetische opsomming wil een overzichtelijk idee van de pleiade voorname kunstenaars geven, te gast in het Kursaal.

Albers, Henri	1904, 1905	Loevensohn, Marix	1904
Amato, Pasquale	1909, 1910	Lijs, Edith de	1910
Barrientos, Maria	1912	Massenet, Jules	1883
Becker, Hyo	1901	Mathieu, Emile	1896
Benoit, Peter	1894	Mestdagh, Karel	1892
Beumer, Dinah	1880, 1883 1892	Moszkowski, Moritz	1880
		Musin, Ovide	1871-1879
Blockx, Jan	1893		1883, 1902
Bonci, Alexandre	1907	Noté, Jean	1898-1914
Borghese, Viglione	1913	Paoli, Antonio	1909
Busoni, Ferruccio	1904	Patti, Adelina	1865
Capet, Lucien	1912	Patti, Carlotta	1875
Caruso, Enrico	1905, 1906 1909, 1910	Perier, Emile	1878-1897
		Playfair, Elsie	1909
Casals, Pablo	1906	Popper, David	1902
Chaminade, Cecile	1898	Pugno, Raoul	1901, 1902
Claessens, Helene	1897		1905
Cortot, Alfred	1909, 1914	Rinskopf, Léon	1891-1914
Davidoff, Karl	1908	Ritter, Theodore	1875
Deru, Edouard	1897-1907	Rosenthal, Moritz	1903
Dupuis, Sylvain	1895	Saint-Saens, Camille	1906
Dijck, Ernst van	1895, 1905	Sauer, Emile	1903
Eisenberger, Severin	1912	Singelée, Jean-Bapt.	1867-1874
Elgar, Edward	1908	Steindel, Bruno	1897
Elman, Mischa	1905	Strauss, Richard	1906-1907
Finzi-Magrini, G.	1910, 1913	Tamagno, Francesco	1904
Godard, Benjamin	1882	Thibaud, Jacques	1903
Godowsky, Leopold	1904	Thomé, Francis	1885
Gounod, Charles	1880	Thomson, César	1899
Greef, Arthur de	1893-1903	Vieuxtemps, Henri	1867, 1873
Hambourg, Mark	1904	Vilain, Léandre	1891-1914
Hempel, Frieda	1907, 1909	Widor, Charles-Marie	1886, 1895
Hidalgo, Elvira de	1909	Wiegand, Auguste	1888
Hollmann, Joseph	1878, 1880	Wieniawzki, Henri en	1867-1892
Hubay, Jenő	1895, 1912 1913	Joseph	
		Ysaye, Eugène	1874-1878
Isalberto, Silvano	1908		1903, 1904

Jacobs, Edouard	1874, 1882	Zenatello, Giovanni	1909
	1905-1914		
Kubelik, Jan	1905		
Kuferath, Elise	1894		
Lapon, Edmond			

Periode 1852-1879

In deze beginperiode was het Kursaal nog geen lokaas voor belangrijke musici. Indien deze naar de Belgische kust kwamen en de "Koningin van de Badsteden" aandeden, belandden ze veeleer in het Casino dan in het Kursaal. Adelina PATTI, Theodore RITTER, de broers WIENIAWSKY en nog vele anderen waren daar te gast.

Het eerste groot vokaal en instrumentaal concert met vooraanstaande gastmusici was op 24 augustus 1878. Het Kursaalorkest kreeg de medewerking van zangeres DERIVIS, prima donna aan theaters van Brussel en Parijs. Ze zong GOUNOD, MEYERBEER en BIZET. HOLMANN, cellist van de Nederlandse koning en de Kursaalviolist YSAYE verleenden ook hun medewerking (1). Toch had dit concert succes, want hetzelfde seizoen kwamen nog verschillende solisten op het podium. Op 31 augustus vertolke pianiste WIENECOWSKA : RUBINSTEIN en CHOPIN. Vooral deze laatste werd op een prachtige manier gebracht (2). Op 2 september waren zelfs vijf musici samen uitgenodigd. De eerste-rangs-virtuozen WIENECOWSKA en HOLMANN traden zelfs verschillende malen op. Op het avondconcert van 15 september 1878 waren de gasten in het Kursaal de zingende zusjes Carlotta en Antonietta BADIA, de Luikse pianiste Zoé TILKIN (leerlinge te Parijs van Alfred JAËLL) en TROMBETTA, altviolist van het Kursaal. Het werd een lovenswaardig concert, waarin zowel de solisten als het orkest hoogstaande muziek brachten : LISZT, MOZART, MENDELSSOHN, SCHUMANN, WAGNER en anderen (3).

Het volgend jaar kwamen er opnieuw niet zoveel gastsolisten naar het Kursaal : de briljant en stijlvol spelende pianist PERU, de mondaine zanger "Kam-Hill" of Camille PERIER (zoon van de dirigent en "diseur de chansonnettes") als voornaamsten (4).

Periode 1880-1881

GOUNOD

De lyrische componist Charles GOUNOD (1818-1893), een goede vriend van Kursaaldirigent Emile PERIER, kwam in augustus 1880 naar Oostende (5). Zijn optreden was sinds de opening van het Kursaal de eerste belangrijke en volk-trekkende gebeurtenis.

GOUNODS concert kaderde in een reeks optredens van de meester in andere Belgische steden, onder meer te Antwerpen. Het was tegen deze Gounod-feesten dat Albrecht RODENBACH van leer trok (6).

De Franse componist was toen 62 jaar en geliefd en geëerd bij de grote massa met zijn sentimentvolle opera's, liederen en andere werken in kleurrijke orkestratie.

Dit was het programma van het avondconcert op vrijdag 13 augustus 1880 (7) :

Oberon-ouverture	C.M. VAN WEBER	(o.l.v. Perier)
Marche de la reine de Saba	Ch. GOUNOD	(o.l.v. Gounod)
Calme	id.	(o.l.v. Perier)
Grande fantaisie sur Faust	id.	(o.l.v. Perier)
(Kermesse, Aveux de Siebel, Choeur des soldats, Scène du jardin		

Entracte de la Colombe	Ch. GOUNOD (2 x)	(o.l.v. Gounod)
Marche funébre d'une marionette	id. (2 x)	(o.l.v. Gounod)
Entracte de Philémon et Baucis	id.	(o.l.v. Gounod)
Grande marche triomphale 1830-1880	E. PERIER	(o.l.v. Perier)

Het enthousiasme was alom, behalve bij de katholiekegezinde krant La Feuille d'Ostende, die nooit een goed woord voor het Kursaal over had en ook deze maal venijnige kritiek spuide (8). Was dit misschien omdat het geliefde "Ave Maria" niet op het programma stond ?

L'Echo d'Ostende drukte wel een lovend artikel af over deze onvergetelijke avond (9).

"Dès 7 heures la vaste rotonde était garnie de la base jusqu'aux balcons. Les dames étaient pavoisées et avaient arboré leurs plus jolies toilettes.

L'orchestre, M. Emile Perier en tête, est au poste. M. Gounod prend place à droite de l'estrade, mêlé dans la foule. La fête commence. En tête du programme était placée l'ouverture d'Oberon, un des morceaux les plus admirés du répertoire de Weber : portique grandiose par lequel on pénétra au coeur de l'oeuvre de Gounod.

Immédiatement après, le maître paraît, conduit par M. Emile Perier. Son apparition au pupitre est saluée par un tonnerre d'applaudissements, les musiciens frappent leurs instruments de leurs archets et semblent battre aux champs pour saluer le grand général qui va les conduire au triomphe. Gounod dirige lui-même l'exécution de sa marche de la Reine de Saba, et l'auditoire, vivement impressionné, l'acclame quand il descend de l'estrade.

A son tour, M. Emile Perier conduit l'exécution du Calme... Après le Calme, la grande fantaisie de Faust. Mais Gounod repa-

rait au pupitre, accompagné d'applaudissements frénétiques. Gounod de son geste large et magistral dicte sa pensée; l'orchestre attentif ne vit plus que de l'âme du maître; c'est son souffle seul qui incline les archets des instrumentistes. Ils détaillent avec un fini parfait les nuances les plus délicates et avec un ensemble merveilleux la grâce printanière de ce petit poème de l'Entr'acte de la Colombe et la Marche funébre d'une marionette, si expressive, si caractéristique qu'on semble assister au convoi.

L'enthousiasme du public fut indescriptibles; les applaudissements, les trépignements frénétiques éclatèrent de toutes parts, les deux morceaux furent bissés par acclamation.

Après la symphonie fantastique de l'entr'acte de Philémon et Baucis, toute la salle est debout, découverte, dans l'enthousiasme; M. Perier, au pied de l'estrade, embrasse l'illustre chef, ne pouvant trouver d'autres termes pour manifester sa joie et sa reconnaissance, pendant que toute la foule, qui comptait des représentants du monde entier, poussait des acclamations formidables en l'honneur du génie, qui appartient à la France, c'est vrai, mais que l'humanité entière revendique."

Nadien trok GOUNOD naar Nieuwpoort waar hij bij de heer MOLS-BRIALMONT logeerde. Hij werkte er aan de partituur van zijn nieuwe opera "Le tribut de Zamora", waarvan de creatie op 1 april 1881 in de Opera van Parijs flopte. In juli 1885 verbleef

GOUNOD nog eens te Nieuwpoort en bezocht te Middelkerke het pas geopende "Hospice Roger de Grimberghe" (10). Daar hij goede vrienden had te Nieuwpoort ging hij daar vaak met vakantie en was praktisch ieder jaar, rond eind mei - begin juni, een trouw bezoeker van Oostende (11).

MOSZKOWSKI

Op 19 augustus 1880 bracht de componist-virtuoos Moritz MOSZKOWSKI (1854-1925) er samen met Kursaalpianist L. COENEN zijn "Concert-studie" voor 2 piano's en een vierhandige fantasie op "Aus allen Herren Ländern". Ook composities van BACH, BEETHOVEN, SCHUMANN, WAGNER en CHOPIN stonden op het programma (12).

GODARD

De Franse componist Benjamin GODARD (1849-1895) liet toeristen en Oostendenaars op 9 augustus 1882 kennis maken met zijn nog onuitgegeven werken. Hij had de grote prijs van Parijs in de wacht gesleept met "Le Tasse", een compositie met een nieuw geluid, fijn ritme en zowel innige als energieke passages.

De opkomst voor hem was dan ook zeer groot : 6.000 mensen hadden zich in de rotonde verzameld. Het orkest had slechts twee dagen tijd gekregen om het volledige Godard-programma in te studeren (13) :

1. Symphonie-ballet (Overture, Première danseuse, Pantomime sentimentale, Danse d'almées, Valse finale)
2. a. Overture dramatique
b. Nuit d'été
c. Gavotte
3. a. Sur le montagne
b. Brésilienne
c. Kermesse

Vooraf het krachtige en ritmische "Kermesse" werd daarna nog vaak opgevoerd. PERIER propageerde jonge Franse componisten.

(vervolgt)

-
- (1) E.O., 25.08.1878.
 - (2) E.O., 05.09.1878.
 - (3) E.O., 17.09.1878.
 - (4) E.O., 26.07.1878 en 16.08.1878.
 - (5) E.O., 10.08.1880.
 - (6) A. RODENBACH, De heer Gounod in België, in herdenkingsboek.
 - (7) S.O., 14.08.1880
 - (8) S.O., 22.08.1880.
 - (9) E.O., 14.08.1880.
 - (10) N. HOSTYN, Oostendse muziekgeschiedenis II : Charles Gounod te Oostende anno 1880, in De Plate, jg. 10, 1981, p. 65.
 - (11) S.O., 22.07.1891.
 - (12) S.O., 20.08.1880.
 - (13) E.O., 09 en 11.08.1882.

door Norbert HOSTYN

Algemeen Besluit

Jan DE CLERCK werd geboren in 1881 en overleed in 1962. Zijn leven omspannt een periode van 80 jaar waarvan hij er zo'n 60 als een creatief en alert kunstenaar doorleefde. Op artistiek gebied nu, was deze lange periode boeiender dan alles voorheen, zowel internationaal als in een specifieke Belgische optiek. Met tal van eigentijdse kunststromingen had Jan DE CLERCK affiniteiten, met vele andere had hij niet de minste voeling, al kende hij ze wel, via tentoonstellingen en kunsttijdschriften.

1881 maakt Jan DE CLERCK, een kunstenaar van de generatie van Gustaaf DE SMET (1877), Isidore OPSOMER (1879), Léon SPILLIAERT (1881), Albert SERVAES (1883), Jean BRUSSELMANS (1884), Constant PERMEKE (1886), Achiel VAN SASSENBROUCK (1886), Albert SAVERIJS (1886). Zij allen begonnen hun kunstenaarscarrière ongeveer gelijktijdig. In de tijd gezien komt de activiteit van Jan DE CLERCK volledig overeen met die der grote Vlaamse expressionisten.

Maar toch is het impressionisme en het post-impressionisme dat Jan DE CLERCK het meest beïnvloed heeft : in de late jaren 1890, de jaren van zijn vorming, de jaren ook waarin onze kunstenaar het meest openstond voor diverse invloeden. In ons land had je toen vooral de late uitlopers van romantiek en realisme, het marginale symbolisme maar vooral de vele vertegenwoordigers van impressionistische en post-impressionistische stijlstromingen : Frans COURTENS, Rodolphe en Juliette WYTSMAN, Emile CLAUS, Guillaume VAN STRYDONCK, Adrien HEYMANS... om de Oostendenaars James ENSOR en Willy FINCH niet te vergeten.

Zowel stylistisch gezien als in tijd hoorde de jonge Jan DE CLERCK thuis bij dit post-impressionisme. De Jan DE CLERCK van voor 1920 experimenteerde daarbij graag met zijn typische "verticale streepjestechniek", zo subliem toegepast in enkele stadslandschappen, marines en vooral in zijn "Wenende vissersvrouw" uit 1918. Ook in houtskool bekwam hij daarmee prachtige effecten.

Jan DE CLERCK wordt dus het meest vereenzelvigd met zijn werken opgebouwd uit tal van verticale verfstreepjes in olie, pastel, houtskool of een mengtechniek die hij "aquapastel" heette. Enkele van zijn beste werken, zoals de beroemde "Vissersweduwe" uit het Museum voor Schone Kunsten van Oostende zijn in deze in wezen post-impressionistische techniek uitgevoerd. Het lijkt alsof we de voorstelling doorheen een soort sluier, een gordijn bekijken. Deze techniek, een variante op het pointillisme is niet exclusief Jan DE CLERCK : we vinden het in bepaalde werken van Paul GAUGUIN (1848-1903) terug ("Conversatie in weiden. Pont-Aven"/1888/Brussel, K.M.S.K.).

We vonden overeenkomsten met Armand SEGUIN (1869-1904), van wie we "La Vague" zagen in het museum te Rouen, overeenkomsten met Henri MARTIN (1860-1943) en diens "Jeune Bretonne au bord de la mer" uit het Museum te Lille, of nog met Henri LE SIDANER (1862-1939) en het schilderij "Nemours" uit de National Gallery of Scotland - Richmond-Trail Collection.

Onafhankelijk van elkaar kwamen deze artisten op een bepaald moment tot een erg gelijkende stijl.

Op zoek naar picturale uitdrukkingmiddelen hield Jan DE CLERCK het niet bij de betreden paden. Hij was van oordeel dat de geëikte technieken soms tekort schoten in hun expressiemogelijkheden. Wars van alle routine en academisme zocht Jan DE CLERCK naar nieuwe procédés : de combinatie pastel-aquarel die hij "aquapastel" noemde, zijn experimenten met ongebruikelijke dragers zoals fluweel, bruin karton, enz.

Ook stylistisch schuwde hij het experiment niet. Met een opmerkelijk abstraherend werk als "De handwreef" uit 1904, met werken waarin hij een heel speciale vormtaal gebruikte : "De Vissersvrouw", "De zee ingestoken" of nog "Portret van Oscar De Clerck" uit 1915 volledig uit regelmatige kleurvakjes opgebouwd. Een verbluffend technisch werk.

Voegen we hierbij nog het uit 1908 gedateerde schilderij "De storm trekt weg, zijn prooi nalatend", waarin alles ten dienste van de expressie staat.

Als Oostendenaar had hij oog voor het vele moois dat zijn stad hem te bieden had : de parken en het strand gekleurd door de diverse seizoenen, de dijk, de zee....

Het uitgestrekte Maria-Hendrikapark en het Leopoldpark behoorden tot zijn geliefde plekjes waar hij graag terug kwam om te schetsen. En toen voor Koning Auto een groot stuk van het Leopoldpark werd geofferd in de vijftiger jaren, vertolkte hij zijn smart daaromtrent in een werkje "Bomen moeten weg !".

Bomen en groen werden bij hem opgelost tot een kleurenspeel, steeds anders naargelang het seizoen. Het zijn werken van een man die de pracht van de natuur intens wist te waarderen en die schoonheid telkens opnieuw voor zichzelf en voor de anderen wou vastleggen.

Ook het zomerse strandleven en de Zeedijk vormden meermaals het motief van een aquarel of schilderij.

En dan Oostende als havenstad : dokken, pakhuizen, werven, aanlegkaaien, kranen.... Een wereldje op zich, vol pittoreske elementen. Ook daar vond Jan DE CLERCK zijn hele leven lang inspiratie.

Bij dit alles ging het Jan DE CLERCK niet om mooie plaatsjesmakerij. Hij poogde de essentie van hetgeen hij zag en hem omwille van de schoonheid erg aansprak, vastleggen, meedelen.

Maar bovenal hield Jan DE CLERCK van de zee, de haven, het vissersvolk. De zee met haar steeds veranderend uitzicht boeide hem ten zeerste. Duizenden uren moet hij haar beweging, haar kleur- en lichteffecten bestudeerd hebben. In honderden schilderijtjes, in pastels en in vluchtige schetsen legde hij haar vast. Steeds anders, nu eens vredig, dan eens dreigend; de zee als vriend of als vijand. Grijs onder een regenhemel of gekleurd door het lichtspel van een ondergaande zon.

Ook in zijn enkele etsen vertolkt hij zijn voorkeuren. Thematisch sluiten ze dan ook nauw bij zijn schilderwerken aan.

Het kleurige vissersvolkje leerde Jan DE CLERCK beter kennen via zijn onbaatzuchtige inzet in "Kunst Genegen". In vele werken die hij als "folklore" omschreef poogde hij op een veralgemeende wijze weer te geven hoe hij de Oostendse volkmens zag. Geen pittoreske visserskoppen of sentimentele vissersvrouwjes die op het strand de komst van hun man staan af te wachten. Geen valse romantiek.

In een stijl die hij passend achtte voor het onderwerp, creëerde Jan DE CLERCK enkele typen, syntheses van evenveel karakters uit de wereld der vissers. "De verleider", "Oude vismijn", "De grote zus", "Zootje vis", "De betwiste zaak" en vele andere nog.

Om deze thema's uit te beelden opteerde hij voor een totaal andere stijl, volks en naïef, met expressieve, directe kleuren en met sterk uitgesproken omtreklijnen. Ook de meest bretoense schilderijen sluiten bij die schilderstijl aan.

OPGENOMEN MUZIEK EN LIED UIT OOSTENDE EN OMGEVING

COLLECTIE OSTENDIANA (12)

Stedelijke Openbare Bibliotheek

door Robert LEROY

Ronny BERGS

Romain VAN DEN BERGHE werd te Oostende geboren op 17 juli 1934. Werd in 1954 ontdekt door Jo DEENSEN. Zong te samen met Hugo DALED, Freddy's Dansorkest en trad in een van de eerste Oostendse Revue's op in de jaren vijftig. In 1956-57 trad hij om de veertien dagen op voor Radio Antwerpen met het Tipica-orkest van Roger SNOECK. Hij zong bij gelegenheid ook in 't Witte Paard te Oostende.

Bron : Het Kustblad; 5-12-1956 en Hugo DALED.

1° Geen meisje in de wereld; 't Verlangen, van J. Deensen en F. Feys.

R. Bergs, zang; orkest o.l.v. M. Mirror.
Olympia 589625; 1 plaat; 78 t.

2° Kun je niet meer van me houden ? ; Tchieperdechiep, van J. Deensen en F. Feys.

R. Bergs, zang; orkest o.l.v. M. Mirror.
Olympia 589525; 1 plaat; 78 t.

3° 't Staat in de Zeewacht; 'k Zou willen weten wat dat je peist.

R. Bergs, zang; met orkest.
Century Wireless Oostende; 1 plaat; 78 t.

4° Zodra ik je zie; Op het kermisplein, van L. Dax, Hermany, De Marco.

R. Bergs, zang; orkest o.l.v. T. Vess.
Olympia 594625; 1 plaat; 78 t.

Nancy BOYD

Zie ook : La Dolce vita en Kathy & Nancy.

Zij ging in 1984 naar Nederland en kwam daar in contact met de bekende Griekse zanger Demis Roussos.

- 1° Let's hang on : Let's hang on; I wouldn't blame you; Blame it on the bossa nova; She'll never love you; My love; Summer-wine (met D. Roussos); It's in his kiss; I've told every little star; Maybe I know; You don't know; Sweet talking guy; A lover's concerto.
Nancy Boyd, zang; met orkest; Kathy and Nancy, e.a., backing vocals.
BR music BRLP 96; 1LP (uitgave 1987).

Paul BRUNA (Middelkerke)

- 1° Middelkerke, gezongen en instrumentale versie van Bruna-Dewulf.
Paul Bruna, tekst, zang; met begeleiding.
Opgenomen in Le Beach Studio B. Dewulf.
Excess ER 1001; 1 single (uitgave 1987).

THE BUNCH (Bredene)

Bredense band ontstond in 1969 uit The Swallows. Bestond uit : Ray BOSSAER, gitaar; Johnny COOL en Ronny COOL, gitaar; Vic LAUREN (= Laurentius), voorzanger; Willy GEEROLF, drums.

Bron : Laurent VAN ACKER.

- 1° Sneaky woman; Mister Roadie, tekst en muziek van Ray Bossaer.
The Bunch, zang en instrumentaal.
Gamma R.W. 1027; Belgaphone B 1011; single (uitgave 1970).
- 2° She went away (Badman); Chaine souls, tekst en muziek van Ray Bossaer.
The Bunch, zang en instrumentaal.
Gamma R.W. 1011; 1 single (uitgave 1972).
- 3° Bye bye rock and roll queen; Mad man, tekst en muziek van Ray Bossaer.
The Bunch, zang en instrumentaal.
Echo-Records 001; 1 single.

CHIWAWA

Willy CLÉMENT, leider, komponist, tekstschrijver en gitarist van de popgroep Chiwawa, stichter van Ditch, later Stat-X. Bezieler van ex-Phantom Limb. Wint met "Soweto" het tweede popkompositiefestival "Not the same old song" in De Melkweg in Amsterdam in oktober 1987. De jury moest kiezen uit bijna 900 komposities.

Bron : Documentatie Stadsbibliotheek.

- 1° Soweto; Nothing is changing, tekst en muziek van W. Clément.
Chiwawa, zang en instrumentaal.
EMI 1A 006-1271767; 1 single (uitgave 1984).
- 2° La Terrazza : Mumkulembembe; Nothing is changing; Soweto; Forty-five, tekst en muziek van W. Clément en B. Dewulf (voor 1).
Chiwawa = Gerd Verspecht, zangeres; W. Clément, gitaar; Alan mac Friend, bass; Patt Brackx, drums; Bernard Dewulf, keyboards; The Pearls, percussie & backing vocals.
EMI 1A 030-1272101; 1LP + teksten (uitgave 1985).

CHRIS

Chris PATTYN werd te Oostende geboren op 6 december 1953. Volgt

aanvankelijk lessen voor accordeon bij Astrid DE LAENDER. Later gaat hij tegelijkertijd naar het Oostends Muziekconservatorium voor notenleer en piano.

Rond zijn 25 jaar vormt hij The Blues, een duo bestaande uit de accordeonist Chris en een drummer. Kort daarop wordt het een trio door toevoeging van een gitarist. De evolutie in het amusementsgenre noopt Chris zijn accordeon te vervangen door een modern orgel, waarbij het tijdens het optreden ook zingt. De laatste jaren treedt hij meestal op als zanger met The Dirky Band. Zijn tweede single werd opgenomen te Bredene t.g.v. een zangwedstrijd, het orkest stond o.l.v. J. JACQUES.

Bron : persoonlijke mededeling.

1° Tango met jou; Dat is karnaval, muziek van A. De Laender en tekst van J. Deensen.

Chris, zang; met Akkordeonorkest Astrid De Laender.
Baltic 6846; 1 single (uitgave 1974).

Connie LINDA

1° Maak je geen zorgen (F. Feys); From the time you say goodbye.

Connie Linda, zang; met orkestbegeleiding.
Roadrunner 840266; 1 single (uitgave 1984 ?)

2° Kus mij nog even. Het is voorbij.

Connie Linda, zang; met orkestbegeleiding.
Jump JS 8501; 1 single (uitgave 1985 ?).

COVER STORY (Middelkerke)

Middelkerkse popgroep, ontstaan t.g.v. de Middelkerkse bierfeesten van 1986 uit Muziekatelier. De leden zijn : Erwin VERMEIREN, Peter PIERRE, Erik ALLARY, Patrick DE LOOF en Dirk VAN HEESTER die drums speelt.

1° Get back. The lies in your eyes.

Coverstory, zang en instrumentaal.
Opgenomen in Le Beach Studio Middelkerke.
Excess ER 1006; 1 single (uitgave 1988).

COS

1° Babel : met o.a. Oostend, Oostend.

Cos, zang en instrumentaal.
Opgenomen in juli en augustus 1978 in SHIVAS te Brussel.
IBC 4 B 058-23794; 1LP.

2° Belgian Pop sampler : zie Verzamelplaten.

Merino COSTA

M. COSTA is een Catalaan geboren aan de Costa Brava. Speelde met zijn orkest enkele jaren in night club La Champagne van het Casino Kursaal te Oostende.

1° Marino Costa & his Tijuana color.

Arcada Records LP 122; 1LP.

2° Merino Costa y sy orquestra.

Decca LPD 198X345; 1LP.

3° Merino Costa y sus tipicos.

Capri CA 65-H; 1LP (uitgave 1972).

4° Merino Costa 2.

Bestseller 4C 048-96720.

Hugo DALED

Geboren te Oostende op 23 mei 1925. Op 7-jarige leeftijd trad hij reeds op bij het Kerlinga Kabaret. Op 18 jaar zong hij met het Orkest van Achille SANDERS in de Casanova, op de hoek van de Hertstraat en de Langestraat, doch enkel voor zijn amusement. Hij trad regelmatig op in Het Witte Paard, op feesten van plaatselijke verenigingen. Was ook zanger en medewerker in de Oostendse Revue in de jaren vijftig. Hij trad eenmaal op voor het N.I.R., wat werd uitgezonden. Nadien, in 1951, had hij zijn enige plaatopname.

Hij schreef ook een 12-tal liederen voor andere zangers. Hij heeft altijd opgetreden onder impuls van zijn vader. In 1959 eindigt zijn zangcarrière en blijft hotelier tot 1968.

Bron : Persoonlijke mededeling.

Ostend Flash 2e jg., 1959, nr. 5, p. 34-35
Het Kustblad.

1° Oostendse haven; Meisje aan de kade.

Hugo Daled, zang en tekst; met Oostends Residentie Ensemble.
Olympia 581925, 1 plaat; 78 t.

Roger DANNEELS

1° Roger Danneels : Hitgala in Oostende : R. Danneels speelt
12 bekende stukken op zijn hammondorgel.
RCA YBJL 1.472. 1LP (uitgave 1975).

OSTENDIANA

door Agnes SWYNGEDAuw

LIÉTARD, Edwin - Ostendiana L.552/3

Penningkunde van Oostende. Oostende : Edwin Liétard, 1984.

Dl 1 : Periode 1900-1909.

Dl 2 : Periode 1910-1919

Dl 3 : Periode 1920-1929

Dl 4 : Periode 1930-1939

Dl 5 : Periode 1940-1949.

Haverbeke, E.A. Van - Ostendiana H. 365/4

Mijn rode voorouders en hun familieleden : August Roets, Adolph Van Haverbeke, Leo vanderhaegen, Gustaaf Wallaert, Adolph Huys-hauer. Oostende : E.A. Van Haverbeke, 1988.

HOTELSCHOOL - Ostendiana H. 832/1

Hotelschool Oostende 50 jaar : 1939-1989. Samengesteld door Ph. Vanhaverbeke... et al. ; met woord vooraf door Jacques Struyve; foto's van J.J. Soenen ... et al. Oostende : Stedelijk Technisch Instituut Oostende, 1989.

OOSTENDE - Ostendiana O.309/2

Oostendse service-gids '89-'90 : handelsgids met nuttige adressen. Brugge : Die Keure, 1989.

BOYENS, Piet - Ostendiana C.191/184

Retrospectieve Gust. De Smet : met woord vooraf door Willy van den Bussche. Antwerpen : Mercatorfonds; Oostende : Provinciaal Museum voor Moderne Kunst, 1989.

VERHAEGHE, Julien - Ostendiana V.376/2

Oostende en randparochies : inventaris van akten. Oostende : V.V.F.-Oostende, 1988.

Dl 1 : De wezerij : 1538-1795. - 1988 met reg.

Dl 2 : De wettelijke passeringen : 1547-1796. - 1989.

LEFEVERE, Silvain - Ostendiana L.364/5

De garnaal; bew. door Maurits Siffer. De Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum van Oostduinkerke, 1989.

COÖPERATIEVE - Ostendiana C.346/1

De Coöperatieve S.E.O., Oostende : van 1892 tt 1923 = La Coopérative S.E.O., Ostende : de 1892 à 1923. Uitgegeven t.g.v.

het dertigjarig jubelfeest der maatschappij. Auteur : Cl. Leyhausen. O(o)stende : S.E.O., 1923.

HISTOIRE - Ostendiana H.665/5

Histoire re-/marquable et vé-/ritable de ce qui/s'est passé par chacun iour au siè-/ge de la ville d'Ostende, de par/& d'autre iusque à présent. Torhout : Flandria Nostra, 1989.

Fotomech. herdr. van de uitg. : Paris : Jeremie Perier, 1604.

FLEMING, Philippe - Ostendiana F.315/2

Oostende : vermaerde/gheweldighe/lanckduyrighe/ende/bloedighe belegheringhe/bestorminghe ende/stoute aanvallen inde Ja/ren 1601, 1602, 1603 en 1604/waerachtelick beschreven door/Philippe Fleming. Torhout : Flandria Nostra, 1989.

Fotomech. herdr. van de uitg. : 's Gravenhage : Aert Meuris, 1621.

BOVEN, Michel - Ostendiana B.795/5

Le psychisme de la matière : théorie de l'affinité de la pensée et essai de méthaphysique expérimentale. Gent : Communication and Cognition, 1989.

DIT - Ostendiana D.504/1

Dit is West-Vlaanderen : steden, gemeenten, bevolking. Ingel. door Pierre van Outryve d'Ydewalle. Sint-Andries : Flandria, 1959.

HOSTE, Anselm - Ostendiana H.828/5

Pierre Le Doulx en een Brugs Sint-Godelievehandschrift. Anselm Hoste en Jean Luc Meulemeester. Gistel : Vrienden van het Sint-Godelievemuseum, 1989.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/308

De Gouden Eeuw in de Lage Landen : 17de-eeuwse schilderkunst in Vlaanderen en Holland. Tentoonstellingscatalogus. Galerie Jan de Maere, 1989.

WEST-VLAANDEREN - Ostendiana W.561.1/1

West-Vlaanderen o.l.v. Antoon Viaene; inl. door Pierre van Outryve d'Ydewalle. Meddens, 1958.

DELYE, Greet, Ostendiana D.317/1

Behoeftenpeiling in de toeristische sector : analyse van het promotiebeleid voor de stad Oostende. Greet Delye, 1989. Eindwerk K.U. Leuven.

SPELLIAERT, Léon - Ostendiana S.793/14

Léon Spilliaert (1881-1946). Catalogue of an exhibition. London : Entwistle, 1989.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/307

Antony en Westende. Fototentoonstelling : catalogus. Samengest. en verantwoording door Marc Constandt; voorw. door Julien Desseyen. Middelkerke : Gemeentebestuur, 1989.

VYNCKE, Willy - Ostendiana V.994.93/3

Accumulation des métaux lourds (cuivre, zinc, chrome et plomb) dans la squelette du flet. Tiré à part de la Revue de l'Agriculture ; vol. 41, n° 4, 1988.

VYNCKE, Willy - Ostendiana V.994.93/2

Akkumulatie van koper, zink, chroom en lood in graten van bot. Overdruk uit : Landbouwtijdschrift; jgr. 41, nr. 4, 1988.

CUVELIER, Thérèse - Ostendiana C.489/1

Godeleine de Wierre, Goedelieve de Flandre. Etaples (France) : 1989.

GOETGHEBEUR, Walter - Ostendiana G.495.5/2

't Hof van Spermalie : en al het goed dat eertijds aan de abdij van Nieuw Jerusalem toebehoorde, liggende en staande in de parochiën van Slijpe, Sint-Pieterskapelle, Schore, Mannekensvere (nu Groot-Middelkerke), Zande e.a.m. : een bijdrage tot plaatselijke geschiedenis in Vlaanderen. Middelkerke : Heemkring Graningate, 1989.

DUTRIEU, Michel - Ostendiana D.945/3

Luc Martinsen : van weerloosheid tot de poëzie van de agressie. Oostende: Michel Dutrieu, 1989.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/299

Luc Martinsen : schilderijen, etsen, tekeningen : tekst : W. van den Bussche, N. Hostyn; Franse en Engelse vert. Oostende : Grafisch Bedrijf Lammaing, 1989.

ORGELS IN GROOT OOSTENDE - HET ORGEL IN DE KERK

O.L.V. ONBEVLEKTE ONTVANGENIS (HAZEGRAS)

door Norbert HOSTYN

Eerst een raad. Breng nog vlug een bezoekje aan dit stukje Oostende nu het nog kan. Naar verluidt staat de O.L.V. kerk danig in de weg van onze urbanisatoren, die ze dan ook 't liefst gesloopt willen zien voor.... nieuwe woonwijken. Tenzij de stijgende belangstelling voor de neogotiek het tij doet keren ?

Over de kerk publiceerden we reeds summier in het artikel over de architect, Felix LAUREYS (De Plate 1978/105-106. Maar na zijn rondleiding ter plaatse in onze reeks wandelvoordrachten "Ken uw stad" is vriend J.P. FALISE nog altijd de geschreven neerslag van zijn verhaal schuldig !

Alvast hier de Hazegrasse-orgelstory, gebaseerd op het reeds diverse malen geciteerde boek van FAUCONNIER en ROOSE.

* * *

Auteur instrument : L.B. Hooghuys/Brugge.

Bouwjaar : ca. 1868.

Transformaties :

- Fr. Joris/Ronse; tussen 1900 en 1910.
- firma Delmotte/Doornik; 1956.

INSTRUMENT

Dispositie

<u>Pedaal</u>	<u>Gr. Orgel</u>	<u>Reciet</u>
Subbas 16	Gedekt 16	Open fluit 8
Gedekt 16	Monter 8	Wilgenpijp 8
Bas 8	Gamba 8	Zweving 8
Oktaaf 8	Dulciaan 8	Principaal 4
Koraalbas 4	Nachthoorn	Nazaard 2 2/3
Kwint 10 2/3	Prestant 4	Cymbel 3-4 k
Bazuin 16	Dwarsfluit 4	Trompet 8
P + I	Oktaaf 2	Fagot 8
F + II	Terts 1 3/5	Tremulant
P + II 4'	Cornet 4 k	II + II 16'
	Vulwerk 4 k	
	Trompet 8	
	Hoorn 4	
	I + II	
	I + II 16'	
	I + II 4'	

- handbediend : - vaste com. P MF F Tutti/Afst.
- 2 vrije comb., deelbaar.
- voetbediend : - P + I, P + II, I + II/Tutti.
- zwelkas Reciet.
- generaal crescendo.
- Ped.-Bazuin afsteller.
- Alg. Vr. Comb. I, Alg. Vr. Comb. II.
- Gr. Org. Mixt. en Tongw. afsteller.
- Rec. Mixt. en Tongw. afsteller.

manuaalomvang : C - g'''

pedaalomvang : C - f'

Pijpwerk

+ front :

- integraal pijpwerk van Hooghuys; bij de 6 grote pijpen in de middentoren zakken de voeten door (niet tegenstaande ze reeds met zink versterkt werden).
- in de grote dubbelvelden : eerste verdieping = sprekend pijpwerk, tweede verdieping = niet-sprekend pijpwerk; pijpwerk deels van Montra 8 en van Prestant 4.

+ binnenpijwerk :

(indien niet anders vermeld, is het pijpwerk van Hooghuys).

Groot Orgel

Cornet 4 k (ab cis') : aangesloten op een kantsleep vooraan de windlade; op een verhoogde gedeelde bank (volledig origineel);

in origine 5 koren :

- 1) open 8', pijpwerk thans niet meer aanwezig; zelfde mensuur als tweede koor.
- 2) gedekte 8', met hoeden.
- 3) open 4', wijde fluit; in origine met de stemhoorn gestemd, thans beschadigd door inkervingen (o.m. door toonophoging).

- 4) open 2 2/3', wijde fluit.
- 5) open 2', 1 pijpje ontbreekt.

Monter 8 : de grootste in het front, verder 16 + 16 pijpen op de windlade.

(Open plaats) : in origine stond de Bourdon 16 op deze plaats.

Wilgenpijp 8 : ("Salicional"), het grootste oktaaf is nieuw, in zink; verder Hooghuys-pijpwerk, ingekort en van gewone stemrollen voorzien.

Zweving 8 : zelfde kenmerken als Open fluit 8.

Principaal 4 : nieuw, Delmotte.

Nazaard 2 2/3 : pijpwerk van Hooghuys met tamelijk hoog tingehalte; de monden zijn enkel in het corpus ingeritst; de 6 grootste zijn gedekt met een hoed, verder 12 + 12 roergedekten en 19 conische; de 7 kleinste zijn van recentere datum.

Cymbel 3-4 k : nieuw, Delmotte.

Trompet 8 : nieuw.

Fagot 8 : qua constructie een soort Vox Humana; niet origineel maar toch daterend van voor 1956; tamelijk hoog tingehalte; ingeslagen nummering.

Pedaal

- in een aparte aanbouw, terzijde geplaatst.

Gedekt 16 : de houten pijpen zijn nieuw.

Bazuin 16 : originele Bombarde van Hooghuys; het groot oktaaf is in hout (de grootste in grenen, de andere in eik); de stevels zijn gemaakt als eiken kistjes, omwille van plaatsbesparing werden de kistjes per drie met elkaar gecombineerd.

De overige registers van het pedaal worden verkregen door transmissie.

Windladen

+ Gr. org.

- origineel; gedeelde lade.
- de ventielkas bevindt zich achteraan.
- de sleep-bediening is nog deels origineel, verder thans pneumatisch bediend.
- grenen schokbalg, origineel.

+ Reciet

- in origine een "Positief" (waarschijnlijk zonder zwelkas), dat zich boven het Groot Orgel bevond; thans gelegen achter het Groot Orgel.
- de lade is waarschijnlijk nieuw, of toch tenminste grondig vernieuwd.

+ Pedaal

- nieuw; 2 spelen; terzijde aangebouwd.

Tractuur

- in origine mechanisch, thans electro-pneumatisch.
- de tractuur voor het Positief liep in origine achter het front.

Klaviatuur

- thans een vrijstaande speeltafel, terzijde op het oksaal.
- registertuimelaars.

Windvoorziening

- originele magazijnbalg, in de voet van de kast.

ORGELKAST

- opvallend sierlijke neogotische façade, aangebouwd vóór de torennis; het instrument zelf staat in de nis.
- de oude rugwandconstructie is nog aanwezig, maar de nieuwe aanbouwen zijn in grenenhout en hardboard-plaat.

HUIDIGE TOESTAND

instrument : in verval; gebrekkig van speelaard.

meubel : afgezien van de kleine verminkingen, normaal; vervuild.

onderhoud : geen meer.

Datum van prospectie : oktober 1983.

KONING LEOPOLD I EN DE HANDDRUK

Uit wellevendheid geven mensen bij een ontmoeting elkaar een hand. Dit gebeurt niet altijd maar eerder wanneer er een passende aanleiding toe is.

Zoals de meeste omgangsvormen is ook de handdruk ontstaan bij de middeleeuwse adel. En oorspronkelijk gaven de edelen niet één maar beide handen. Uit voorzichtigheid, uit waakzame behoedzaamheid om het eigen hachje. Ja, het waren toen rare tijden !

"... Tot in de vroege negentiende eeuw was het nog gebruikelijk een handdruk met beide handen uit te delen. Deze gewoonte werd in 1831 afgeschaft door de eerste koning van het jonge België, Leopold van Saksen-Coburg, bij zijn triomfantelijke aankomst te Oostende. Het jonge staatshoofd schudde met zijn rechterhand de handen der vooraanstaanden, maar stond erop de linkerhand vrij te houden, zodat hij in één moeite vriendelijk kon wuiven naar het gewone volk, dat meer achteraan stond opgesteld.

Deze vernieuwde aanpak van de wellevendheid maakte de dynastie der Saksen-Coburgs meteen razend populair bij alle lagen van de bevolking".

H(ugo) M(atthysen), in kroniek : "Gloednieuw gedachtengoed".

Overgenomen uit het boek "De Groote Magazijnen" (door Edwin Brys e.a). Brussel : BRT, 1988, p. 265-266.

E. SMISSAERT

DE DOMINICANENKERK... VERDWENEN NEO GOTISCHE PRACHT

HISTORIEK VAN DE OOSTENDSE BEIAARDEN

Van de hand van de meester-beiaardier Jean-Pierre HAUTEKIET verscheen in 1988 een "Historiek van de Oostendse Beiaarden", eindwerk aan de Kon. Beiaardschool Jef Denijn te Mechelen.

Het berust in het fonds "Ostendiana" van de Stadsbibliotheek onder het nr. H/351/1.

Norbert HOSTYN

DE ZUSTERS VAN DE H. JOZEF EN DE BROEDERS VAN LIEFDE : TWEE GROTE ONDERWIJSCONGREGATIES IN DE 19E EEUW

door Ivan VAN HYFTE

Wie jubileert, zorgt vaak voor een historiek van de jubilaris. En als dit toevallig een school betreft, is het werk een welgekomen aanvulling op de nog te schrijven geschiedenis van het vrije Oostends onderwijs.

Het (voorlopig) laatste in de reeks ("100 jaar Vrije Visserijschool Paster Pype" 1988, R. DECLEER) zette me er toe aan een overzicht van vestigingen en activiteiten te maken van 2 congregaties die met een mateloze inzet Oostende, in de 19e eeuw, een stuk uit het analfabetisme gehaald hebben.

Wie de geest van hun orde vat, begrijpt hun vormings- en ontwikkelingswerk van kinderen uit de arme volksklasse. Typerend hiervoor is volgende anekdote. Toen pastoor-deken SLOSSE in 1840 de Broeders vroeg "om een school special alwaer de treffelijke borgerskinders kunnen onderwezen zijn in het Vlaamsch, Fransch, Engelsch, Duytsch, in de letterature, historie, géographie, astronomie, mathématiques en bijzonderlijk in den koophandel, alsook in de eerste beginselen van het latin..." (uit "De Broeders van Liefde" deel II p. 117), wilden zij zich beperken tot de volksjeugd en wezen dit voorstel af.

Helemaal in die lijn is de figuur van een PYPE te begrijpen, tegenover zijn "zorgenkinderen". Vissen was immers meer dan met pa de grote vlakte optrekken. Hij werkte dan ook voor zijn visserij-onderwijs samen met Broeder (!) NORBERTUS.

Parallel aan elkaar zijn de betrekkingen tussen de 2 kristelijke onderwijsinstellingen enerzijds en het stadsbestuur anderzijds wat in volle schoolstrijd leidde tot grote moeilijkheden : van gedwongen verhuis tot het verlaten van Oostende.

Toen op 28 mei 1877 de gemeenteraad het contract met de Zusters opzegde, verlieten die gedwongen hun school in de Witte Nonnenstraat. Hun kapel, klassen, refter en hof aldaar, alles werd ingenomen en afgesloten... De Broeders hakten de knoop helemaal door toen de liberale Dr. DE JUMNÉ en de vrijzinnige pers het hen al te lastig maakten : zij verlieten in 1867 een tijd Oostende om in Izegem (nu het St.-Jozefscollege) te openen.

BROEDERS VAN LIEFDE

1837	Kerk- en Ooststraat	"Huis Sint Pieter	<ul style="list-style-type: none"> - vroegere klooster van Zwarte Zusters (sedert 1537) - kosteloze volksschool voor jongens - nu = Albertschool
1855	Fregatstraat		<ul style="list-style-type: none"> - geopend op verzoek van het Sint-Vincentiusgenootschap - scheepsjongensschool voor de handelsmarine en visserij - kosteloos

van 4-11-1877 tot 23-9-1879 : in Izegem			
1879	Stockholm-	"Sint Vincentius-school"	<ul style="list-style-type: none"> - ook genaamd : "d'Hofschole" - 1887 : uitbreiding met uitgang in de Constantinopelstraat (= Ieperstraat) - onder de leerlingen : veel visserskinderen - daarom 1 klas werd vissersklas o.l.v. Br. Norbertus (bleef bestaan tot 1893) waar ALGEMENE VAKKEN werd gegeven
1888	Wellingtonstraat	"Vakschool voor Visschers"	<ul style="list-style-type: none"> - Paster Pype verwierf er een geschikt gebouw voorbehouden aan PRAKTIJK
1893	Kleine Kaaistraat	"Sint Andreas Vrije Visschers-school"	<ul style="list-style-type: none"> - gewone lagere jongensschool met daarin : 2 klassen, uitsluitend voor opleiding van visserskinderen

ZUSTERS VAN DE H. JOZEF

1838	Witte Nonnenstraat	"Huis van het kind Jesus"	<ul style="list-style-type: none"> - bewaarschool + lagere school - 1848 = betalende klassen voor de burgerij - kantwerkschool (tot 1864)
1859	Vrijhavenstraat		<ul style="list-style-type: none"> - in een gebouw dat eigendom was van reder DE BONINGE - niet-betalende school voor volkskinderen
1863	Kaaistraat	"Huis van het Heilig Hart"	<ul style="list-style-type: none"> - jongens (tot 9 jaar) + meisjes - ook bewaarschool
1877	Sebastiaanstraat	<p>A)"Franse School"</p> <p>B)"Katholieke Kring" = de "Cirkel"</p>	<ul style="list-style-type: none"> - was de achterzijde van hun gebouwencomplex in de Witte Nonnenstraat - <u>betalende</u> sectie - nu = de "Familia" - gekocht door pastoor THOMAS - <u>niet betalend</u> - was hospitaal tot 1874 - nu = "Museum voor Religieuze kunst"
1893	A. Pieterslaan	"Huis St.-Jan Bergmans"	<ul style="list-style-type: none"> - de uitbreiding van de stad met een nieuwe parochie St.-Jozef (1889) heeft hier een rol gespeeld
1895	Fortstraat	"Huis Sinte-Cecilia"	<ul style="list-style-type: none"> - 2 huisjes waar de zusters van het Hazegras les kwamen geven

TAFELN TE OOSTENDE IN 1884

Vooraleer de "Société royale des Courses d'Ostende" op 03-04-1889 opgericht werd (1), was er wel een hippodroom, en ook een personenmaatschappij, die de wedrennen inrichtte. Maar paardenrennen zonder weddenschappen was niet denkbaar. Er werd dan ook prompt een "Société pour l'Encouragement des Paris à la Côte" opgericht.

De vergaderingen van deze laatste "Société" gingen met een etentje gepaard. Wat zo een etentje op tafel kon voorleggen wordt aangetoond door de spijskaart van de "assemblée dinatoire" van 25-10-1884. Het heeft geen zin dit menu te bespreken. Elke lezer zal wel likkebaarden bij het bekijken van de reproductie ervan.

In twee gevouwen en staande geplaatst was deze spijskaart tevens de kaart, die de plaats moest aanduiden waar iedere genodigde moest aanzitten. Het hier gereproduceerde menu is dat van Charles DE SORGHES (2).

DE SORGHES was toen 24 jaar oud (3) en was een ambitieuze jonge man. Een jonge man, die dra aangevoeld had, wat of een paardenrenbaan te Oostende in de nabije (en in de verdere) toekomst kon betekenen. Hij sloot dan ook aan bij ridder Fernand de STEURS, die de entoesiaste promotor van de paardenrennen was (4). de STEURS bereiken was toevallig eenvoudig geweest. Ridder de STEURS was immers een liberaal politicus, en DE SORGHES was van huize uit liberaal. Was hij niet de zoon van Jacques DE SORGHES (5), directeur van de Berg van Barmhartigheid, die zeer bedrijvig geweest was - aan liberale kant - tijdens de schoolstrijd die enkele jaren vroeger woedde ? (6).

Charles DE SORGHES had een goed voor gevoel : de renbaan is een element geworden van Oostendes's roem. Ook voor hem was het goed bekeken; Charles DE SORGHES liet in 1911 de officiële functie die hij bekleedde varen en werd "secrétaire général" van de renbaanmaatschappij, - hij bleef dit tot Wereldoorlog I. Daarna werd hij er beheerder van.

J.G. DE BROUWERE

(1) Belgisch Staatsblad nr. 819 van 19-04-1889.

(2) Een kwartierstaat van hem verschijnt in Ostendiana VI in 1990. Wie nu al méér wil weten over de eeuwenoude Oostendse familie De Sorghes wordt verwezen naar Les De Sorghes belandrier à Ostende. La lignée de Jacques, in Le Parchemin, nr. 240 (nov - dec 1985).

(3) Te Oostende geboren 25-07-1860.

(4) Zie diens necrologie in Echo d'Ostende, 07-06-1900.

(5) Oostende, 1811-1886.

(6) Charles zou zijn vader in 1886 als directeur van de "Mont de Piété" opvolgen en er tot 1911 blijven.

Assemblée dînatoire de la Société pour
l'Encouragement des Paris à la cote

Ménu.

Huitres royales
Potage Tortue
Turbot Sauce capres
Filet de bœuf, Béarnaise
Croquettes

Ris de Veau à la Financière
Cotelettes de Mouton sauce tomate

Marquise au Kirck
Grives à la Liégeoise.
Chapon du Mans.

Homard mayonnaise
Riz à l'Impératrice
Croque en bouche
Fruits & dessert varié

25 Octobre 1884
M. Charles Desorgher.

LIDGELD 1990

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Heemkring De Plate is voor 1990 vastgesteld als volgt :

Aangesloten lid :	400 ₣
Steunend lid :	500 ₣
Beschermend lid (vanaf) :	1.000 ₣

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Ook dit jaar biedt het Grafisch Bedrijf LAMMAING ons gratis de Platekalender aan. Deze wordt samengesteld door onze ondervoorzitter de heer Omer VILAIN. Als thema werd "t BOSJE" gekozen.

In de mate van het mogelijke zal de kalender meegestuurd worden met het decembernummer van het tijdschrift.

Jean Pierre Falise
Penningmeester

SITUERING VAN ENKELE GEBOUWEN EN STRATEN IN 16de EEUWSE OOSTENDE

door J.B. DREESEN

VLIETINCK somt in zijn onovertroffen werk over Oostende (1) een reeks straten, herbergen, winkels en plaatsen in 15de en 16de eeuwse Oostende op, zonder ze te situeren.

Victor FRIS stelt zich, in zijn beschrijving van het VAN DEVENTERplan van Oostende (1562) (2), vragen in verband met de juiste plaats van sommige straten en herbergen.

De Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht uit 1559 (3) geeft ons onder het 38ste Begin een volledige beschrijving van de Stad Oostende. In deze beschrijving komen verschillende benamingen voor van straten en gebouwen, die we tot meerdere informatie van de geïnteresseerden publiceren.

De landmeter die de Ommeloper samenstelde (4) had destijds, voor het gemak van zijn beschrijving, de stad met haar rechtlijnig stratenplan ingedeeld in blokken, die hij TEERLINGEN noemde en waarvan hij, na de beschrijving, de oppervlakte en verschillende eigenaars aangaf, alsook diegenen die er woonden.

Een vergelijking van de door hem genoemde "teerlingen" met de blokken van de Van Deventerkaart van Oostende liet ons toe deze op deze kaart te situeren en te nummeren. Deze nummering reproduceren we op de bijgaande copy van een deel van de Van Deventerkaart, wat ons toelaat sommige straten en gebouwen met meer nauwkeurigheid aan te duiden.

De OMMELOPER van 1559 situeert, ondermeer, de volgende straten en gebouwen :

a. de WESTMEULEN, aan het noordwesteinde van teerling 1.

De Ommeloper vermeldt "... metten noordwesthender jehens de westmeulen...". Van Deventer tekende slechts een molen op de

dijk ten noorden van de stad. Op de kaart van Pourbus komen er drie voor.

b. de WESTSTRATE, tussen teerling 1 en 2, tussen teerling 10 en 11 en tussen teerling 18 en 19.

c. de herberg DE DRIE KONINGEN in teerling 3.

Vlietinck situeert De Drie Koningen, samen met de zoutketen van Cornelis HOOFT en Adriaen VELTERS bij benadering in teerling 1.

d. de MIDDELMEULEN, aan het noordeinde van teerling 4.

De Ommeloper vermeldt "...metten noordhende als boven (d.i. aan de voet van de dijk) jeghens de Middelmeulen..."

e. de OOSTMEULEN, aan het noordoosteinde van teerling 5.

De Ommeloper vermeldt : "...metten noordoosthender jeghens de Oostmeulen..."

f. het SCHUTTERS HOF VAN SINT JORIS, in teerling 5.

De Ommeloper vermeldt : "...ende es den teerling daer SCHOTTERS HOF VAN SINTE JORIS instaat..."

g. het NIEUW STRAETKIN, tussen teerling 6 en 7.

De Ommeloper vermeldt : "...Aen de oostsyde daeraan (d.i. teerling 5) met half de strate aen de westsyde en andt zuudthende, t' halve NIEUWE STRAETKIN aen de oostsyde..." en bij de beschrijving van teerling 7 wordt het aan de westzijde van deze teerling gesitueerd.

h. de OOSTSTAETE, aan de westzijde van teerling 8, tussen teerling 7 en 8.

De Ommeloper vermeldt : "...met helf de OOSTSTRAETE ande westsyde..."

Uit dit en de beschrijving van de Weststraat blijkt dat toentertijd Oost- en Weststraat noord-zuid gericht waren.

i. TNAUW STRAETKIN tussen teerling 15 en 16.

De Ommeloper vermeldt : "...met half TNAUW STRAETKIN aen de oostsyde..." en bij de beschrijving van teerling 16 wordt het aan de westzijde gesitueerd.

j. de herberg DE VIER AYMSKINDEREN, in teerling 22.

De Ommeloper vermeldt : "...ende es de teerling daer DE VIER AYMSKINDEREN staet ende es een herberg.

k. de winkel of ander gebouw DE FRANSCHEN SCHILT, in teerling 27.

De Ommeloper vermeldt : "...ende es den teerling daer DE FRANSCHEN SCHILT uutstict..."

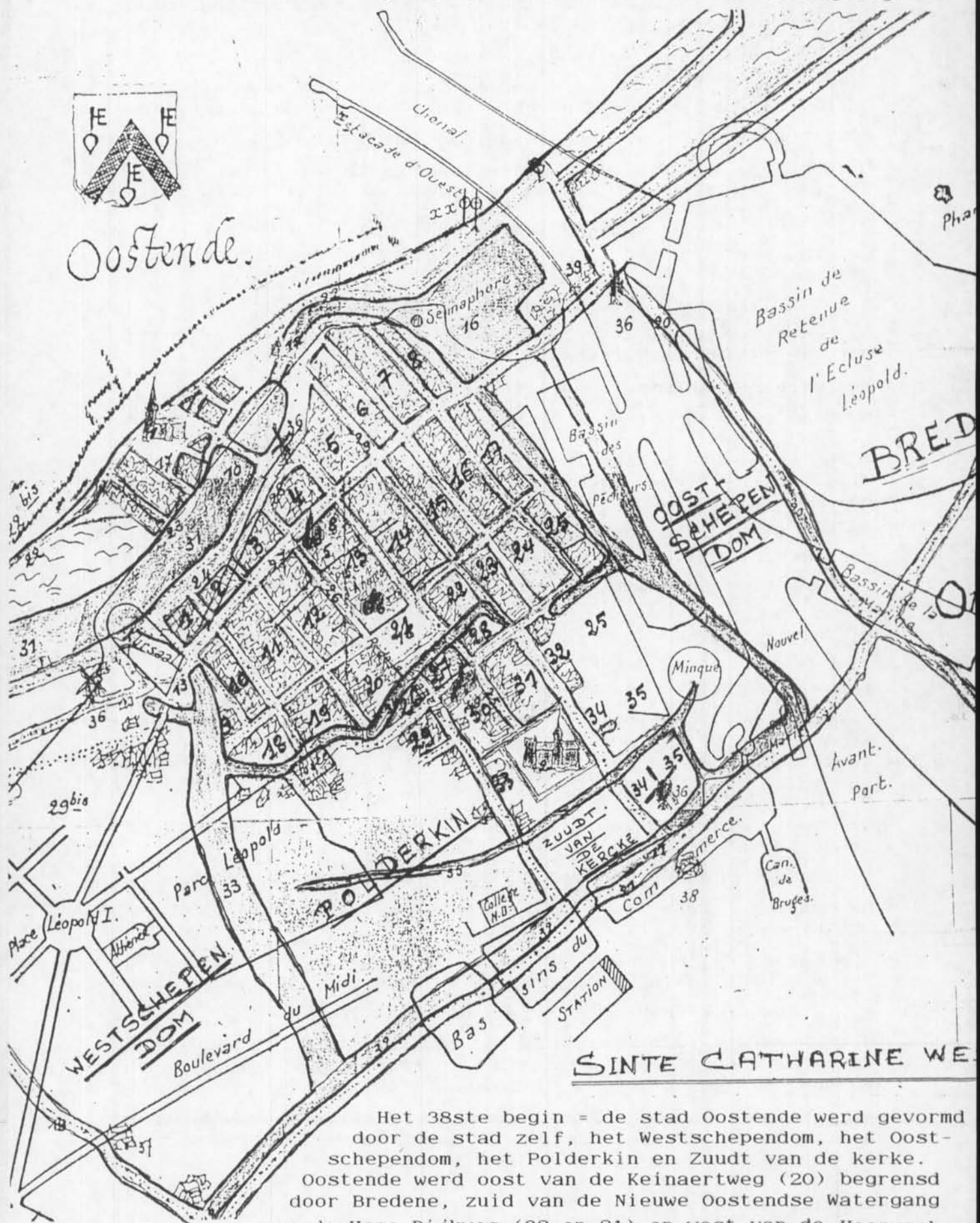
Twee plaatsen die we reeds kenden uit VLIETINCK en FRIS, maar die we ter verduidelijking nog even willen opgeven zijn :

l. het NIEUWE SCHEPENHUIS stond op teerling 13.

m. de KERKSTRAAT (waarschijnlijk de enigste straat in Oostende die sedert de 15de eeuw op dezelfde plaats is blijven liggen) tussen teerling 13 en 14 en tussen 21 en 22.

Uit het bovenstaande blijkt dat nauwkeurig herlezen van bestaand archief details oplevert die door vroegere onderzoekers over het hoofd werden gezien of verwaarloosd werden.

Centraal deel van het VAN DEVENTERplan van Oostende, door F. Fris voorzien van de contouren van een Oostends stadsplan uit het begin van deze eeuw. De cijfers (van 1 tot 36) die voorkomen in de blokken zijn deze besproken in de bijdrage. De andere iets kleinere cijfers zijn deze die V. Fris op zijn plan aanbracht ter verduidelijking.

Het 38ste begin = de stad Oostende werd gevormd door de stad zelf, het Westschependom, het Oostschependom, het Polderkin en Zuudt van de kerke. Oostende werd oost van de Keinaertweg (20) begrensd door Bredene, zuid van de Nieuwe Oostendse Watergang en de Hoge Dijkweg (32 en 21) en west van de Heerwech (19) door Sinte Catharina-West.

- (1) Vlietinck. Het oude Oostende en zijn driejarige belegering. Oostende 1897. Derde hoofdstuk.
 - (2) Victor Fris. Ostende-Oostende. Explication du plan d'Ostende de J. Van Deventer in de ATLAS DES VILLES DU PAYS BAS DE J. VAN DEVENTER van RUELENS Charles. 4 boekdelen.
 - (3) Ommeloper 's Heer Woutermansambacht 1559 onder Watering Blankenberge nr. 517. Rijksarchief Brugge.
 - (4) Marck MEULENBEKER "landtmeter vanden Vryen".
-

VERBETERING

In het artikel van François COOPMAN over de Vergeten Zeestrijders van 1914-1918 (De Plate blz. 89/174) staat dat Milford haven aan de Zuidkust ligt van Groot-Brittannië.

Dit moet natuurlijk zijn aan de Zuid-Westkust.

Geen fout van de auteur, wel van de typist-van-dienst.

J.P.F.

IN DIT NUMMER

- blz. 202 : Antony en Westende
- blz. 203 : D. VERSTRAETE : Kindermoord in 1686 (2).
- blz. 209 : J. KLAUSING : Was Oostende zó revolutionair in 1789 ?
- blz. 210 : A. CASIER : Oostendse Muziekgeschiedenis : XL.
- blz. 214 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder (14).
- blz. 216 : R. LEROY : opgenomen muziek en lied uit Oostende en omgeving - Collectie Ostendiana (12).
- blz. 219 : A. SWYNGEDAUF : Ostendiana.
- blz. 221 : N. HOSTYN : Orgels in groot Oostende - Het orgel in in de kerk van het Hazegras.
- blz. 224 : E. SMISSAERT : Koning Leopold I en de handdruk.
- blz. 225 : N. HOSTYN : Historiek van de Oostendse beiaarden.
I. VAN HYFTE : De zusters van de H. Jozef en de Broeders van Liefde.
- blz. 228 : J.G. DE BRAUWERE : Tafelen te Oostende in 1884.
- blz. 230 : J.B. DREESEN : Situering van enkele gebouwen en straten in 16e eeuwse Oostende.
-

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

CAFÉ CHEZ FRÈRE

OPENING HEEMMUSEUM

In tegenstelling met hetgeen verder verschenen is in het tijdschrift is het Heemmuseum open :

- Dagelijks tijdens de herfstvakantie (28 oct tot 5 nov).
- Voor- en namiddag elke zaterdag en zondag.
- Namiddag op alle andere dagen (uitgenomen op dinsdag).

Openingsuren : 10u - 12u
 15u - 17u